

ONTDEK LANDGOED DEN BERG

DE GEHEIMEN VAN HOONHORST
ROUTE 8 km

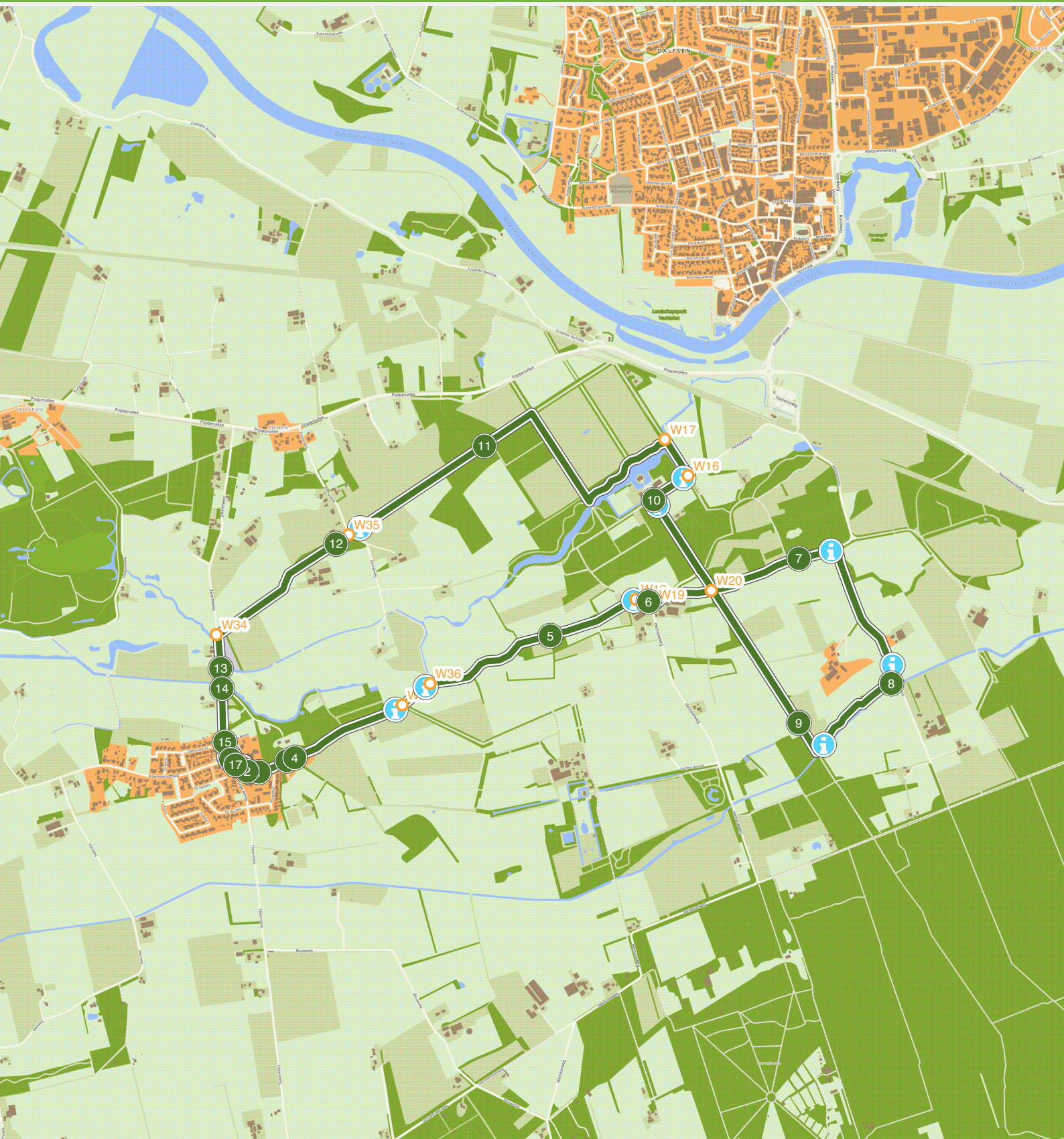
Deze wandeling gaat voor een groot deel over de prachtige lanen en paden van Landgoed Den Berg. Bosgebieden, oude handelswegen, zichtlijnen, watergangen: mooie natuur met veel cultuurhistorie. Onderweg tref je paaltjes met QR-codes voor gesproken informatie.

Werkgroep Hoonhorst 250 en Anjerpunt Hoonhorst

20
22

Ontdek Landgoed Den Berg

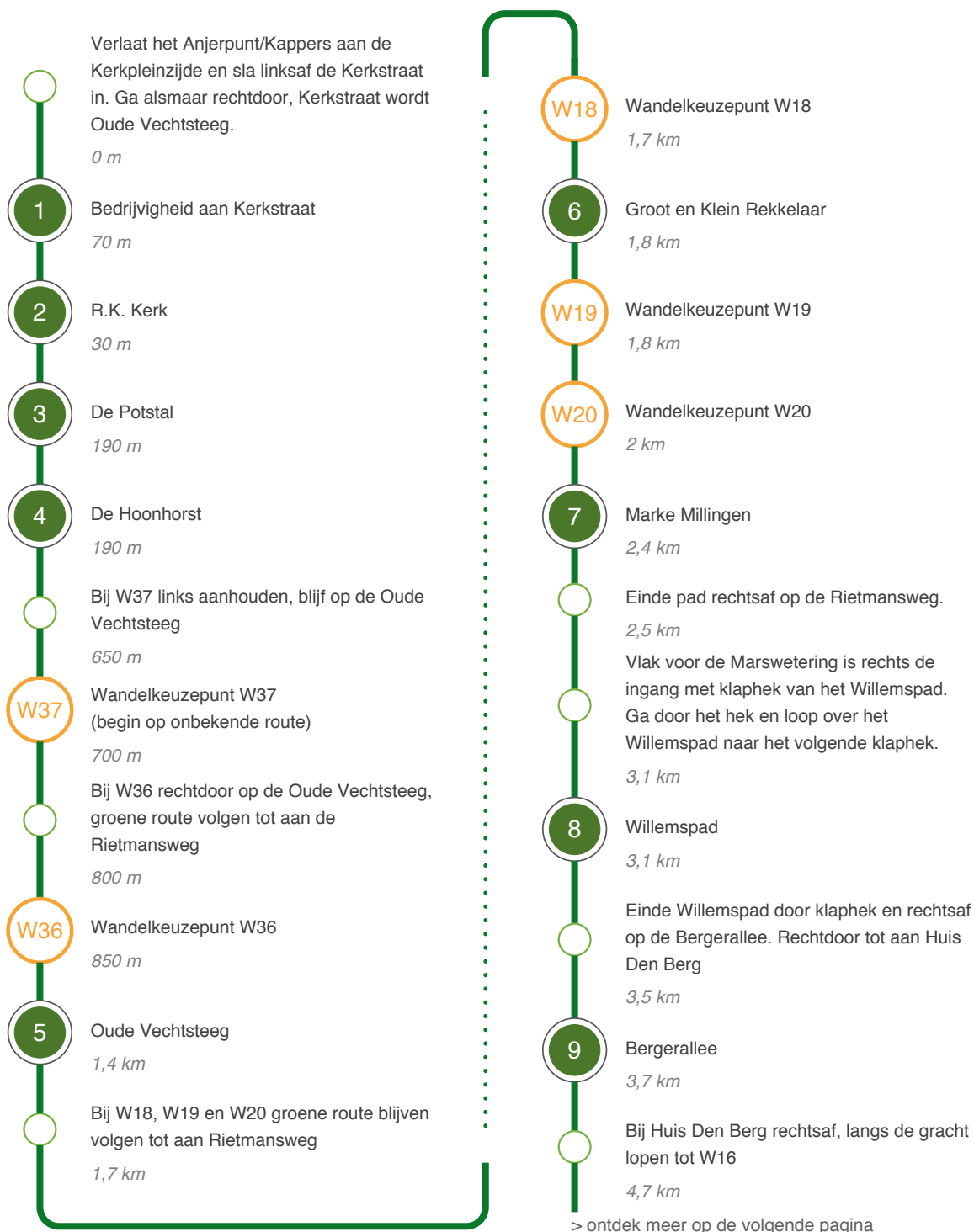
De geheimen van Hoonhorst

Ontdek Landgoed Den Berg

Hoe kom ik bij het startpunt?

Het begin- en eindpunt is bij Anjerpunt Hoonhorst, Kerkstraat 7 in Hoonhorst. Er is voldoende gratis parkeerruimte aanwezig bij de kerk.

Vervolg route

17 Kappers
7,9 km

Einde van de route

Ontdek Landgoed Den Berg

8 km

1

Bedrijvigheid aan Kerkstraat

Kerkstraat 15a, 11 en 18

Het is nauwelijks meer te zien, maar op Kerkstraat 15 en 18 vond vroeger behoorlijk wat bedrijvigheid plaats. Daarnaast bestond de katholieke school op nr. 11 ook al sinds 1923.

Kerkstraat 15a

Op Kerkstraat 15a stond rond 1900 een bakkerij met winkel in een daarvoor door Melenhorst verbouwde boerderij. In 1925 werd tegen het bestaande pand een woning gebouwd. Later werd dit bakkerij Flierman, nog tot ca. 1970.

De oude bakkerij en de winkel werden gesloopt en maakten plaats voor een nieuw winkelpand, een supermarkt, die tot 1982 heeft bestaan. Het pand heeft daarna nog een korte tijd een winkel met tuinmeubelen gehuisvest en na een periode van leegstand tot 1996 een kapsalon.

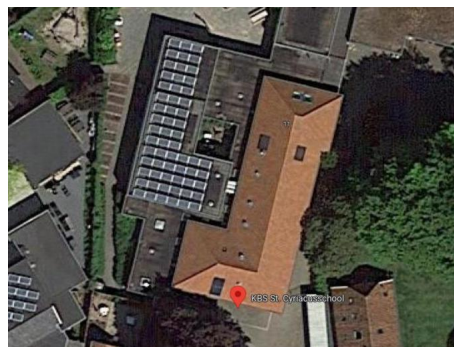
In 2008 wordt de voormalige winkel afgebroken en vervangen door het huidige moderne pand. Het woonhuis uit 1925 en de schuur zijn behouden gebleven.

R.K. basisschool

Links van Kerkstraat 15, op Kerkstraat 11, stond de eerste katholieke school van Hoonhorst, de St. Cyriacusschool. Het oude gebouw uit 1922 bestaat grotendeels nog steeds en is ingebouwd door nieuwbouw uit 1953, in oude stijl, en 1974 en later (deel met plat dak).

Deze school wordt verwarmd door het warmtenet vanuit de Potstal en is voorzien van een aantal zonnepanelen, één van de duurzame maatregelen van Duurzaam Hoonhorst.

Kerkstraat 18

Op Kerkstraat 18 staat een schuur met werkplaats, een restant van heel wat bedrijvigheid in het verleden. In 1892 werd hier een kosterwoning gebouwd, later uitgebreid met een smederij en nog weer later met een rijwielhandel, oorspronkelijk van Rientjes, later van Kleinmeulman.

“Bats” Kleinmeulman was een van de eerste autobezitters in Hoonhorst. De auto gebruikte hij als taxi. Het bedrijf werd vervolgens uitgebreid met een autoreparatie werkplaats, een tankstation, een agentschap voor de Zwolse courant en met de verkoop van gasflessen en petroleum.

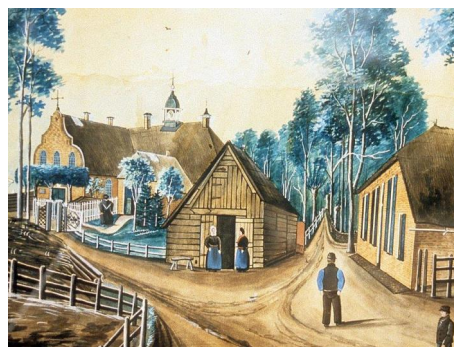
Op de schuur met werkplaats na is het pand in 2006 gesloopt.

2

R.K. Kerk

Ontstaan Hoonhorst

In 1770 ontstond het dorp Hoonhorst rond de schuurkerk, de eerste kerk in de wijde omgeving na de Reformatie. Na het verbod op de katholieke godsdienstbeoefening in 1581 kerkten de katholieken in schuilkerken. Uiteindelijk kreeg de pastoor toestemming om een “kerkhuijs annexe wooninge” te stichten.

In de schuurkerk kerkten ook katholieke Dalfsenaren, tot ze zelf in 1818 een bijkerk kregen. Voor dopen, trouwen en begraven bleven zij echter aangewezen op de kerk in Hoonhorst.

De parel van Salland

De schuurkerk werd in 1858 vervangen door de “parel van Salland”, een neogotische kerk met een torenspits van 36 meter hoog. Katholieken uit de wijde omgeving, ook vanuit Dalfsen gingen in Hoonhorst ter kerke. In 1964 is deze kerk afgebroken en vervangen door de huidige kerk.

De pastorie is later gebouwd dan de kerk en is bewaard gebleven. Er zitten nu appartementen in én op de begane grond de dorps huuskamer, onderdeel van het Kulturhus. De begraafplaats naast de kerk bestaat sinds 1821. Dit was het eerste katholieke kerkhof in heel Noordwest Overijssel.

3

De Potstal

Oude Potstal

Op de plek van de huidige Potstal bevond zich vroeger een oud boerderijtje. Vermoedelijk was dit een soort koetshuis met woonruimte voor de koetsier van het Huis Hoonhorst. Ook was het mogelijk woonruimte voor de vroegere eigenaren van de spieker Hohenhorst.

De Potkamp

Het boerderijtje kreeg een aantal aanbouwen voor sportgebruik met voetbalvelden ernaast. Dit werd de Potkamp genoemd, naar de namen potstal en Van der Kamp, initiator voor de sportactiviteiten.

De Hoonhorst

Spieker Hoonhorst

De naam Hoonhorst komt van het Hoonhorst, al in 1336 genoemd. Het ging daarbij om een spieker naast een kleine heuvel, een (hoge) horst. Het was lange tijd onderdeel van havezate Rechteren, die aan de zuidkant van de Oude Vechtsteeg in 1626 een spieker bouwde. In 1790 werd deze spieker afgebroken.

Landhuis de Hoonhorst

Eind 19e eeuw bouwde de Zwolse familie Van Royen een nieuw landhuis met koepel, dat Op de Belt werd genoemd. Het huis op de heuvel, was toen een uitspanning "met grote buitenpartijen". Het buiten is nu eigendom van de familie Lubbers.

Potstal nu

De huidige Potstal heeft deze oude Potkamp vervangen. De Potstal is een multifunctionele sporthal, onderdeel van het Hoonhorster Kulturhus, duurzaam gebouwd in 2014. Het gebouw wordt verwarmd met houtsnippers van snoeihout uit de omgeving. Via een ondergronds leidingnet verwarmt het ook de school.

Oude Vechtsteeg

Oudste route

De Oude Vechtsteeg is de oudste route aan de zuidkant van de Vecht. De Vecht meanderde breed in het landschap tussen Hoonhorst en Dalfsen. Kenmerkend voor de Oude Vechtsteeg is zijn slingerend karakter, uitgesleten in het landschap en omgeven door hoge dekzandruggen en esakkers.

Koningsweg

De Oude Vechtsteeg was een oude “koningsweg”. Deze liep tussen het hof de Ierthe via Hoonhorst en Millingen over de hoge zandrug en het hof Archum via “Nieuwe brugge”. Deze afstand was in een dag af te leggen.

Groot en Klein Rekkelaar

Groot en Klein Rekkelaar

Aan het eind van de Oude Vechtsteeg staat een tweetal oude boerderijen: “het Groot Rekkelaar” en “het Klein Rekkelaar”. Het Groot Rekkelaar, ofwel Bruins erve, aan de overkant van de Heinoseweg, is een Rijksmonument. Deze boerderij wordt al genoemd in 1377.

Het kleinere en jongere broertje van Groot Rekkelaar, Klein Rekkelaar is een gemeentelijk monument. Er staat nog een oude (meidoorn)haag die niet zo maar weggehaald mag worden. De oorspronkelijke heg van knotwilgen en een gemetselde waterput bovengronds zijn helaas niet meer aanwezig.

De boerderijen Groot en Klein Rekkelaar zijn eigendom van Landgoed Den Berg en

vormden vroeger één geheel. Daardoor hebben zij naast architectuurhistorische waarde ook een landschappelijke en beeldbepalende waarde.

Oude Vechtsteeg 2

De boerderij aan de Oude Vechtsteeg 2, boerderij “Konijnengat” of ook wel “Veldhoen” genoemd is een oude plek, maar het huidige gebouw is uit de jaren dertig van de vorige eeuw. Door blikseminslag is de oude boerderij destijds afgebrand. Ook deze woonboerderij is eigendom van landgoed Den Berg.

Marke Millingen

Marke Millingen

U bent nu in de Marke Millingen. Marken zijn ontstaan tijdens de Middeleeuwen. Toen er meer behoefte was aan landbouwgronden ging dat ten koste van de heidevelden. Voor het reguleren en onderhouden van de gronden werden door de bezitters van de boerderijen markegenootschappen opgericht.

Deze markegenootschappen, de zogenaamde marken, moesten er in de eerste plaats voor zorgen dat de heidevelden voldoende groot bleven. De rechten en plichten van de bewoners van de marke werden opgeschreven in markeboeken.

De marke werd bestuurd door een markebestuur met aan het hoofd de markerichter. Omdat de adel veel boerderijen en grond bezat in de Dalfser marken, had zij de belangrijkste stem op de jaarlijkse markevergaderingen.

Willemspad

Willemspad

Het Willemspad is een pad dat langs de Marswetering loopt tussen de Rietmansweg en de Bergerallee. De naam is afkomstig van "Willem" Baud, die aan de Rietmansweg woont en eigenaar is van dit gebied en van het pad.

Marswetering

De Marswetering is van oorsprong een natuurlijk riviertje geweest. In de laatste eeuwen is de Marswetering herhaaldelijk verlegd, vooral om water af te voeren. Enkele jaren geleden is de Marswetering aangepast met ruimte voor wateropvang, nieuwe natuur en vispassages, zoals hier bij het Willemspad.

Bergerallee

Zichtlaan

De Bergerallee is met haar lengte van ruim 2,5 km de op één na langste zichtlaan van Nederland. Deze allee is één van de nog bestaande lanen van landgoed Den Berg uit het begin van de 18e eeuw. Deze lanen stonden op de kaart die Samuel van Beinum in 1742 heeft gemaakt van de eerste aanleg.

In de meeste gevallen bezitten de lanen twee dubbele rijen laanbomen (eik en beuk), soms uit enkele of drievoudige. Bij meervoudige rijen zijn de bomen in driehoeksverband geplant.

Huis Den Berg

Havezate Den Berg

Huize den Berg is één van de bekende havezaten langs de Vecht. Al in de 14e eeuw werd “het goet den Bergh” genoemd. Waarschijnlijk is de naam afkomstig van de rivierduinen die het landgoed van oost naar west doorsnijden. Door de eeuwen heen was het in bezit van verschillende families.

Begin achttiende eeuw kwam “Havezate den Bergh” in bezit van de familie Van Dedem.

Deze familie heeft het huidige huis gebouwd. Het ligt in het middelpunt van een uitgestrekt lanenstelsel van elkaar loodrecht kruisende lanen en een park van ca. 70 ha.

Duurzaamheid is voor de eigenaren belangrijk. Zo wordt gewerkt aan het herstel van de oorspronkelijke paden en doorkijkjes en is een in 1831 gekapt gedeelte van de zichtlaan achter het huis weer ingeplant. Het voorplein is in het begin van de 20e eeuw opnieuw ingericht, naar oudere voorbeelden.

Papenallee

Kerkpad

Deze mooie laan heet de Papenallee. Het is een oud kerkpad, ontstaan na de reformatie. In 1581 werd de katholieke godsdienstbeoefening verboden in gebieden waar de Staatse troepen de macht hadden, zo ook in Dalfsen. De Grote Kerk van Dalfsen werd hen afgenomen.

De katholieke Dalfsenaren waren aangewezen op diverse schuilplekken waar zij in het geheim kerkdiensten hielden, zo ook in Hoonhorst. Katholieken werden door de protestanten 'Papen' genoemd. Vandaar dat deze laan die de kerkgangers gebruikten om naar de mis te gaan de 'Papenallee' werd genoemd.

Basisschool

Baron A. van Dedemschool

Op het Maatpad na de oude onderwijzerswoning, vindt u de ingang van de Baron A. van Dedemschool. Deze school bestaat al meer dan 100 jaar. Na vele jaren voorbereiding kwam hier in 1907 de eerste protestants christelijke school in de gemeente Dalfsen.

De Baron van Dedem had hiervoor een stuk grond beschikbaar gesteld. In 1974 is de oude school afgebroken en is de huidige school gebouwd. De school is geopend door de kleinzoon van de stichter en wordt sindsdien de Baron A. van Dedemschool genoemd.

Kruising waterwegen

Aquaduct Emmertochtsloot

Een ongelijkvloerse kruising van waterwegen aan de Zwarteweg: de oude Emmertochtsloot kruist hier de natuurtak van de Emmertochtsloot.

Aan het einde van de Emmerweg splitst de Emmertochtsloot zich op in 2 takken met ieder een eigen niveau: de oude Emmertochtsloot en de natuurtak ervan. De oude Emmertochtsloot voert water met mestrestanten af.

De natuurtak Emmertochtsloot heeft een hoger peil om verdroging van de landgoederen tegen te gaan. De natuurtak komt niet meer in contact met de afvoertak en loopt via Huis Den Berg, den Aalshorst, de Hoonhorst, de Berkenhorst, de Mataram en via de Horte naar Berkum.

Berkenhorst

Het ijzeren gordijn

In 1957 was het landgoed De Hoonhorst in het bezit van de weduwe van A.C.A baron van Dedem. Na haar overlijden in 1963 kregen haar dochters Constance en Yvonne een deel van het landgoed. De relatie tussen de beide zussen was slecht.

Zij plaatsten een afrastering en deelden daarmee het landgoed in tweeën. Yvonne kreeg deze, de oorspronkelijke, poort aan de

Zwarteweg als uitgang. Constance, die het huis bewoonde, kreeg de uitgang aan de Kerkstraat. In Hoonhorst werd de afrastering het ijzeren gordijn genoemd.

Dammans Es en Kerkstraat 4/6

Dammans Es

De straat Dammans Es ligt op het grondgebied, de es van de oorspronkelijke eeuwenoude boerderij van Damman aan de Koelmansstraat. Deze boerderij is in 1972 afgebroken. Kerkstraat 4, oorspronkelijk Zwarteweg, was de eerste woning op de Dammans Es, gebouwd rond 1930.

Kerkstraat 4, 6 en 6a

In de werkplaats van Kerkstraat 4 was vroeger klompenmakerij Veltien gevestigd. De dubbele woning Kerkstraat 6 en 6a is in 1988 in de plaats gekomen van de werkplaats van bouwbedrijf Johan Kroes. De woning hiervan is nog wel aanwezig op de hoek met de Koelmansstraat, ook gebouwd rond 1930.

Molen Fakkert en molenhuis

Historische kern van Hoonhorst

Een uniek plekje in Hoonhorst: de historische kern van het kerkdorp Hoonhorst met de molen, molenaarswoning en aan de voet van de molen café Kappers met het Anjerpunt.

Albert Fakkert, eigenaar van tapperij 'de Klappmuts', destijds gevestigd op Kerkstraat 8-10, kocht rond 1860 van de pastoor voor 85 gulden een stukje grond ten noorden van de kerk. Hij kreeg toestemming om de tapperij en de grutterij naar de nieuw te bouwen boerderij te verplaatsen.

De combinatie molen en molenaarswoning als geheel is uniek in Nederland, naar schatting zijn er slechts vijf exemplaren in deze staat bewaard gebleven. In de molenaarswoning, gebouwd in 1891, bevinden zich nog marmeren gangvloeren, paneeldeuren, bedsteekasten en een 't huussie, een wc met plank.

De molen Fakkert werd geleidelijk aan een veevoederfabriek met silo's, een restant van de molen, e.d. Het werd steeds moeilijker om de vereiste milieuvergunningen te verkrijgen. De firma Fakkert heeft haar bedrijf vervolgens naar buiten het dorp verplaatst.

De molen werd in 2001 verkocht aan de gemeente met slopen als doel. Weerstand uit de bevolking leidde tot de oprichting van de stichting Molen van Fakkert. In 2003 zijn molenstomp en -huis op de Rijksmonumentenlijst geplaatst. Vervolgens is de molen gerestaureerd en in 2012 weer in gebruik genomen.

17

Kappers

Van Klapmuts naar Kappers

Albert Fakkert, eigenaar van tapperij "de Klapmuts", destijds ongeveer op Kerkstraat 8-10, kocht rond 1860 grond van de pastoor. Hij mocht de tapperij in de te bouwen boerderij aan de overkant voortzetten. Hij verplaatste ook de grutterij daar naar toe. De bakkerij bleef in het oude pand.

Het café van Albert Fakkert is in 1891 overgegaan naar een dochter, getrouwd met Johannes Dekker. Zij lieten hun naam wijzigen in Kappers. En die naam is gebleven en al meer dan 150 jaar een begrip in Hoonhorst. Het boerderij gedeelte werd in 1968 omgebouwd tot feestzaal, met dans- en discoavonden.

De winkel van Kappers was vroeger de grutterij. De kruidenierswaren werden aan huis bezorgd. Het betalen van de geleverde goederen gebeurde meestal na de kerkdiensten met een borrel voor de mannen in het café en koffie voor de vrouwen in de koffiekamer.

Vanaf 1990 tot 2022 waren Jean en Karin Huitink, de vijfde generatie van de Kappers familie, de eigenaren. Nadat zij Kappers te koop hadden aangeboden is eind 2021 met steun van een groot aantal inwoners een dorpscoöperatie opgericht. Deze heeft vervolgens gebouwen en terrein in eigendom genomen.

Kappers heeft zo nog steeds een belangrijke functie voor het verenigingsleven van het dorp: het biedt onderdak aan een deel van het Hoonhorster Kulturhus waarin o.a. het Anjerpunt met haar noaberbieb, servicepunt van de openbare bibliotheek en toeristisch informatiepunt.